

5. KISIM
YAKIN ZAMANDA ABHAZYA
(1900'lerin sonundan, günümüze...)

1.BÖLÜM
ABHAZYA'NIN BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ VE VATAN SAVAŞI
§1.Abhaz halkının bağımsızlık mücadelesi

Bağımsızlık mücadelenin başlangıç safhaları. Abhaz halkının ulusal bilinci için en ağır travma, 1931 yılında Abhazya'nın bağımsız Sovyet cumhuriyeti statüsünün ortadan kaldırılıp özerk cumhuriyet statüsüyle Gürcistan'a bağlanmasıydı. Totalitarizm koşullarında bunun trajik sonuçları oldu. Onyıllar boyunca Abhaz halkı, Abhazya'da cereyan eden politik, ekonomik, demografik, kültürel ve diğer sosyal süreçleri etkileme imkanından mahrum kaldı. Bu, etnik bünyeyi yıkıcı nitelikte bir durumdu.

Bu tehlike, Abhaz halkı tarafından daha 1931 yılında, Duripş köyünde günlerce devam eden ve Sovyet iktidarı ve hükümetine duyulan güvensizliğin ilan edildiği Abhaz genel halk kurultayı sırasında fark edilmişti. Halkın ve Abhaz devletinin hukukunu savunmak için, 1947 yılında Abhaz aydınlarının önde gelen temsilcileri seslerini yükselterek, SSCB Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne bir protesto mektubu kaleme aldılar. Abhaz ulusal hareketinin müteakip merhaleleri, 1957, 1965, 1967, 1978, 1989 yıllarındaki kitlesel gösteriler şeklinde cereyan etti. Bunlar, Abhaz halkının tarihinde önemli etaplar olarak yerlerini almıştır.

Abhaz halkının haklarını koruma yönündeki sürekli ve ısrarlı direnişi, 1978'de yeni bir boyut kazandı. SSCB'de, "Brejnev anayasası" olarak da bilinen yeni anayasa 1977'de kabul edilmiş, birlik cumhuriyetlerinin ve özerk cumhuriyetlerinin anayasaları da SSCB'nin bu yeni anayasasına dayanarak yenilenmeye başlanmıştı. Bu çerçevede Gürcistan SSC'nin yeni anayasası 14 Nisan 1978'de kabul edilmişti. Fakat Abhazya ÖSSC anayasası, halkın iradesine rağmen, ancak 6 Temmuz 1978'de, SSCB ülkelerindeki anayasaların hepsinden sonra, Yüksek Sovyet'in askerlerin kuşattığı Gürcistan KP Abhazya Bölge Komitesi binasında yaptığı olağanüstü oturumda kabul edilmişti.

ABHAZYA TARİHİ

Halkın bu yöndeki ısrarlı talebine rağmen, Abhazya ÖSSC'nin Gürcistan SSC'den serbestçe ayrılma maddesi anayasaya dahil edilmemişti.

Aydınların isyan mektubu. Daha 1977 yılı sonlarında Abhazya'nın önde gelen 130 aydını ve toplum önderinin Sovyet iktidarın en üst makamlarına hitaben kaleme aldıkları ortak mektupta, Gürcistan SSC KP Merkez Komitesi'nin Stalinci-Beriacı politikalarından şikayetçi olmuşlardı.

SBKP Merkez Komitesi bu mektubu Gürcistan KP'ne havale etti, burası da gereği için partinin Abhazya Bölge komitesine yolladı. Konu, 18 Mart 1978'deki Abhazya parti aktivi toplantısında ele alındı ve toplantı ile ilgili belgeler yerel basında yayımlandı. Toplantıda, mektup haksız olarak “apolitik, müfteri” olarak nitelendirildi. Buna rağmen mektup etkisini gösterdi. Gürcistan KP Merkez Komitesi 25 Nisan 1978 tarihli kararında, partinin Abhazya Bölge Komitesi'nin faaliyetini kınamak zorunda kaldı ve gerçekten de Abhazya ÖSSC'nin ekonomik ve kültürel gelişiminde ciddi eksiklikler ve hesap hataları olduğunu itiraf etti. Bununla ilgili olarak SBKP Merkez Komitesi ve SSCB bakanlar kurulu 1 Haziran 1978 tarihinde “Abhazya ÖSSC'nin ekonomik ve kültürel olarak geliştirilmesine dair” bir karar aldı. Lakin, Abhazya ile ilgili olarak birlik düzeyinde ve cumhuriyet düzeyinde alınan bir dizi parti kararının hayata geçirilmesi sürüncemede bırakıldı. Hatta, Abhazya'daki yerleşim yerlerinin isimlerinin iadesi gibi kronikleşmiş bir sorun bile, kağıt üzerinde kaldı.

Abhaz ulusal hareketinin temel fikirleri ve program hedefleri adım adım kristalize oluyordu. Önceleri, birikmiş sorunların radikal çözümü olarak Abhazya ÖSSC'nin Gürcistan SSC'den ayrılması ve bunu müteakiben Rusya Federasyonu'na dahil olması fikri taraftar buluyordu.

“Lıhni çağırısı” ve egemenlik deklarasyonu. Daha sonra Abhaz ulusal hareketi Abhazya'nın bir zamanlar yitirdiği bağımsız cumhuriyet statüsüne yeniden kavuşması talebini formüle etti. 18 Mart 1989'da cereyan eden olaylar artık tarihe mal olmuştur. Bu unutulmaz günde, tarihi Lıhni Meydanı'nda (Lıhnişta) toplanan 30 binden fazla insan, hep bir ağızdan, cumhuriyetin Sovyetler Birliği içindeki statüsünün gözden geçirilmesinin zamanının geldiğini ilan etti. “Lıhni çağırısında” sözü edilen şey, 1921-1931 yılları arasındaki Abhazya SSC'nin ihyası idi. Bu, şimdiye kadar örneği görülmeyen gerçek bir halk iradesi manifestodu vakası olup, Abhazya'da yaşayan diğer milletlerin temsilcileri tarafından da imzalanmıştı.

Gorbaçov döneminde SSCB'de cereyan eden süreçler, Abhazların, her halkın en doğal hakkı olan kendi politik statüsünü kendisinin belirlemesi

ABHAZYA TARİHİ

hakkından yararlanma çabalarına yeni bir ivme kazandırdı. Bu nedenle, Abhaz toplum temsilcileri 1988 yılında 19. parti konferansına hitaben bir mektup kaleme aldılar, ama mektup gerekli ilgiyi görmedi. Bunun üzerine, mektubu kaleme alanlar, Abhaz halkının çıkarlarını savunmak üzere “Aidgilara” (Birlik) adında bir inisiyatif grubu oluşturdular.

1989 Temmuzunda kanlı bir ihtilafa dönüşen Abhaz-Gürcü çelişkileri, etnik karekteirli olmaktan ziyade, “ideolojik çekişme” ve politik güç mücadelesi düzleminde cereyan ediyordu. Zamanında A.Saharov, V. Maksimov, V.Çalidze gibi tanınmış insan hakları savunucuları bu önemli hususa dikkat çekmişlerdi. A.Saharov, Gürcistan’ı “küçük imparatorluk” diye adlandırmıştı. O, “küçük halkların problemlerine özel ilgi göstermek lazımdır, büyük halkların hürriyeti ve hakları küçük halkların zararına olarak kazanılmamalıdır” görüşünde olduğu için Abhazlardan yana idi.

Ulusal hareketin “Lıhni çağrısından “bir sonraki etabı, Abhazya Yüksek Sovyeti’nin 25 Ağustos 1990 tarihindeki oturumunda “Abhazya ÖSSC’nin devlet egemenliği” deklarasyonunu ve “Abhazya’nın devlet hukukunun korunmasının yasal garantilerini” kabul etmesidir.

Dağlı Halklar Birliği’nin yeniden doğuşu. 1980’li yıllarının sonuyla 1990’lı yıllarının başındaki olaylar, 1917-1921 yıllarının “fetret devri” olaylarını çağırıştırır. Kuzey Kafkasya ve Abhazya halklarının konsolidasyonunu gerçekleştirmekte idi. Bu hareketin temeli, 25-26 Ağustos 1989 tarihinde Sohum’da (Temmuz ayındaki Abhaz-Gürcü çatışmasından sonra), Kafkasya Dağlı Halklar Asamblesi’nin (KDHA) 1.Kongresi’nde atılmıştır.

Bunun ardından dönüm noktası niteliğinde olaylar cereyan etmeye başladı. SSCB’nin dağılmasından (25 Aralık 1991) sonra, eski “federatif birlik cumhuriyetleri” can çekişmeye başladı.

KDHA’nın 3.Kongresi ise 1-2 Kasım 1991 tarihinde yine Sohum’da yapıldı (2.Kongresi 13-14 Ekim 1990’da Nalçik’de yapılmıştı). Bütün Kuzey Kafkasya halklarının temsilcilerinin katıldığı Sohum’daki kongrede, kuruluşun adı Kafkasya Dağlı Halklar Konfederasyonu (KDHK) olarak değiştirildi ve “Kafkasya Dağlı Halklarının konfederatif birliği hakkındaki deklarasyon” kabul edildi. Kongre, bir Kafkasya Parlamentosu, Tahkim mahkemesi, Savunma Komitesi, Kafkas Toplulukları Komitesi ve diğer Konfederasyon yapılarının kurulması kararını kabul etti. Konfederasyonun genel karargahı olarak Sohum şehri seçildi. 3 Kasım 1991 tarihinde kadim Lıhni köyünde kongrede alınan kararların imza töreni ve Kafkas parlamentosunun ilk oturumu yapıldı.

ABHAZYA TARİHİ

Abhaz halkı, kendi kaderine belirlemek yolunda kardeş Kuzey Kafkas halklarıyla birlik oluştururken, Gürcistan yönetimi de “küçük imparatorluk” hayallerini parlatıyordu. Trajik olaylar kuşağına girilmişti. 1992 yılı gelip çatmış, 14 Ağustos’ta Gürcistan saldırısıyla başlayacak olan Abhaz halkının “vatan savaşı” yaklaşmıştı.

İdeolojik savaş. Gerçek savaştan kısa bir süre önce ideolojik savaş başladı ve genel olarak tarih poligonunda cereyan etti. Daha 1949-1951 yıllarında edebiyat araştırmacısı P.İngorokva, Antik ve Orta Çağ’ın Abhazları olan Abasgların, güya modern Abhaz halkının ataları olmadığı, Gürcü olduğu şeklinde yanlış ve bir o kadar da provokatif bir tez öne sürmüştü. İngorokva’nın tezine göre, “günümüz Abhazları yalnızca iki-üç asır önce Abhazya topraklarına yerleşmiş olan Apsualardır (Abhazlar kendilerine Apsua derler)”. Böylelikle, Abhazların ilerideki muhtemel bir tehcirine “ideolojik zemin” hazırlanıyor ve Abhazlar Gürcü toprağındaki “misafirler” ve geçici bir ahali olarak takdim ediliyordu.

Daha geç bir tarihte, İngorokva’nın “Georgiy Merçüle-10.yy Gürcü yazarı” adlı kitabı (Tiflis 1954) yayınlandıktan sonra basında tanınmış Gürcü ve Abhaz tarihçi ve dilbilimcilerinin (Z.Ançabadze, N.Berdzenişvili, H.Bgajba, K.Lomtatidze vb..) bu efsaneyi ciddi olarak eleştiren ve yazarın gerçekleri kaba bir şekilde çarpıttığını kanıtlayan bir dizi makalesi yayınlandı.

Fakat, onyıllar sonra, 1988 yılının sonlarından itibaren İngorokva’nın fikirlerinin yeniden hayata döndürüldüğü görüldü. Bu fikirler basit ve kolay anlaşılır olmaları sayesinde Gürcü halkı içinde ve özellikle konunun uzmanı olmayanlar arasında halen de popülerdir.

Z.Gamsahurdiya, M.Kostava. A.Bakradze ve diğerleri gibi zamanın Gürcü liderleri, İngorokva’nın bu kaba sahtekarlığına dayanarak, Tiflis’de, Kutaisi’de, Sohum’da düzenledikleri mitinlerde ve süreli organlarında açıkça, Kartvel halkına, Abhazya’nın Gürcü toprağı, Abhazların da Gürcü olduğunu telkin etmeye başladılar.

Özellikle çok sayıda Gürcü yazarının gayretkeşlik gösterdiği görülmüştü. Gürcü basını, televizyonu, radyosu hergün Abhaz halkının, Gürcü toprağındaki “misafirler” olduğunu, onların “apsua” olduklarını ve hatta onların özerklikten de mahrum edilmeleri gerektiğini ilan ederek bir kıskırtma kampanyası başlatıyordu.

Gürcü-Abhaz savaşından sonra Gürcü tarihçiliğinin durumu, Abhazya sorununu konusunda daha da kötüleşti. Bu neticede “Abhazya ve Gürcistan tarihi üzerine arayışlar” (Tiflis,1999) adlı kolektif monografinin de payı

ABHAZYA TARİHİ

vardır. Gerçekte, bu, “Abhazya Tarihi” ne (Sohum 1991; Gudauta, 1993) verilen geç bir cevaptır. Bu cevap neredeyse 10 yıl sonra geldi. Bunun yanında, Britanyalı akademisyen Kartvelolog George Hewitt’in redaksiyonu ile Londra ve New York’da “The Abkhazians” (“Abhazlar”) adlı bir kitap yayınlandı. Bu kitapta, İngorokva’nın “teorisi” inceleniyor ve Abhazlar, Megreller ve Gürcüler hakkında 17.yy’a kadar bilgiler veriliyor. Bu bilgiler, gerçeği bulmaya çalışan namuslu araştırmacılar için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Gürcü tarihçiliğinin durumu, Gürcü-Abhaz ilişkilerinin o günkü havasının tam bir barometresidir ve Abhazya ile Gürcistan arasında sağlanacak bir siyasi çözüm yolunda çok ciddi bir engel olarak durmaktadır. Bu bağlamda, 1992-1993 savaşının mukaddimesi olan 1989 çatışmasına, tarihçilikteki aşırı gerilim ve Abhaz ve Gürcü bilim insanları arasında bilimsel yayın sayfalarından kitlesel yayın organlarına taşınan gerçek bir “çarşı” öncülük etmiştir.

§2. Abhaz halkının 1992-1993 vatan savaşı

Başlangıç. 14 Ağustos 1992 günü sabah erkenden Gürcistan Devlet Konseyi silahlı kuvvetleri demiryolunu koruma bahanesiyle Abhazya cumhuriyeti topraklarına kallesçe saldırdı. O gün Abhazya parlamentosu, Gürcistan’a federatif ilişki teklif etmeye hazırlanıyordu. Bu askeri hareket, özünde Gürcü generali Mazniyev’in 1918 Haziranındaki müdahaleci hareketini hatırlatıyordu. Silahsız Abhazya’nın işgalinde iki bin kişiye yakın Gürcü “hassa birliği”, 58 birim zırhlı araç, büyük miktarda top (“Grad” ve “Uragan” reaktif füzeleri de dahil) kullanılmıştı. “Kılıç” kod adlı Abhazya’nın işgal planı Gürcistan’ın BM’e kabulünden iki hafta sonra yapılmıştı. Yeltsin Rusya’sının, kotalar tahsis ederek Gürcistan’ın silahlanmasına yardımcı olan bazı üst düzey çevreleri, E.Şevardnadze’nin bu planından haberdardı.

Sürpriz etkisine rağmen düşmana ilk direnişi Abhazya İçişleri Kuvvetleri Müstakil alayının (AİKMA) yedekleri Ohureisky karakolu civarında gösterdiler. Agudzera köyünde daha ciddi bir çarpışma oldu ama, inatçı bir direnişten sonra AİKMA taburu (V.Arşba ve G.Agrba’nın kumandasında) önce Tiflis Şosesi üzerindeki üst geçide, daha sonra da tahkimat yapma imkanı buldukları Krasnı Most’a çekildi. Yerel Gürcü milislerinden oluşan “beşinci kol” da, düşmanla birleşti. Abhaz taburu da Novy Afon ve Gudauta’lı gönüllülerden oluşmuştu. Düşman helikopterleri Sohum üzerinde turlamaya ve AİKMA mevzilerine ve sivil halka füze ve bomba yağdırmaya başladılar. Krasnı Most’taki karşılaşmada ilk Gürcü tankı tahrip edildi.

ABHAZYA TARİHİ

Savaşın daha ilk saatlerinden itibaren Aslan ve Zaza Zantariya, Vova Antsupov, Muşni Hvartskya ve diğer birçok genç yiğitlikleriyle dikkat çektiler.

Abhazya Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti başkanı V.Ardzınba 14 Ağustos'da televizyondan Abhazya halkına hitap ederek, vatani savunmaya çağırırdı. Daha sonra da, acilen kurulan Devlet Savunma Komitesi'ne (DSK) başkanlık etti.

15 Ağustos'da Gürcüler Gagra bölgesindeki Tsandripş köyüne (eski Gantiadi) denizden çıkarma yaparak Abhaz-Rus sınırını kontrol altına aldılar. Savaşın daha fazla yayılmasını önlemek amacıyla üç gün içerisinde Gürcülerin asker ve silahlarını Bagmaran köyüne, Abhazların da Gumista nehrine çekmesi konusunda anlaşmaya varıldı. Bu durumda Sohum şehri askerden arındırılmış oluyordu. Lakin, Gürcü ordusu, anlaşmayı çiğneyerek, savaşımdan Sohum'u ele geçirdi. Dükkanlar, depolar, resmi daireler, Gürcü kökenli olmayan ahalinin konutları kitlesel olarak yağmalanmaya ve sivil halk, özellikle de Abhazlar katledilmeye başladı. Daha sonra, Abhaz Dil ve Tarih Enstitüsü ve Abhazya Devlet Arşivi yakıldı.

AİKMA birlikleri ve Abhazya gönüllüleri Gumista Savunma Hattını (gelecekteki Batı Cephesi) kurmaya başlamak zorunda kaldılar.

Savaşın başından itibaren en güç durum Abjua Abhazya'sında, Oçamçira'da ve abluka altındaki Leningrad'ı andıran Tkvarçal şehrinde ortaya çıktı. Abhazya'nın doğu kısmında kendiliğinden ortaya çıkan silahlı partizan grupları yavaş yavaş birleşmeye başladılar. Bu grupların komutasını Aslan Zantariya üstlendi. Böylelikle, Batı Cephesi'nin (Gumista Hattı) yanında Doğu Cephesi de kurulmaya başladı.

Trajik olaylara şahit olmuş olan Rus şairi Lev Lyubçenko, halkı, savaşçıları ve gönüllüleri coşturan meşhur "Abhaz Savaşçılarına" şiirini işte bu zor günlerde yazdı:

*"Abhazlar, Abhazlar, bir avuçsunuz,
Bu eşitsiz, haksız savaşta!
Ama tank kamadan korkunç değil,
Kardeşlerin yanındaysa eğer.*

*Tıraşsız yüzler asık
Alında yeşil kurdela,
İşte bugünün şövalyesi
Kaderimize hükmeden*

ABHAZYA TARİHİ

*Abhazlar, Abhazlar, haklısınız:
Başlatan değilsiniz savaşı,
Koltuk ve şöhret peşinde
Başka ülkeye saldıran...”*

Şairin bu dizeleri şarkı yapıldı ve halen de halkın dilindedir.

Gönüllüler. Savaşın ilk günlerinden itibaren Kafkas Dağlı Halklar Konfederasyonu (KDHK), Abhazya'ya kardeşçe yardım etti. Kuzey Kafkasya'dan gönüllüler gruplar halinde veya bireysel olarak dağ geçitlerini aşp Abhazya'ya intikal etmeye başladılar ve silahlı güçlere katıldılar. Gönüllüler özelinde tek bir askeri yapı oluşturmak amacıyla birinci ve ikinci müstakil taburlar ve keza bir adet yedek tabur teşkil edildi.

Pridnesterovye ve Güney Rusya'dan Kazaklar, hatta Polonyalılar ve tabii ki diasporadan (Türkiye, Suriye, Ürdün vb.) Abhazlar, Adigeler ve diğer kardeş Kafkas halklarından gönüllüler gelmeye başladı.

Eylül anlaşması ve Gagra'nın kurtuluşu. 3 Eylül 1992 tarihinde Moskova'da en üst düzeyde üç taraflı Abhaz-Gürcü-Rus anlaşması imzalandı. Bu anlaş-mayla barışçı çözüme ulaşılmış olması gerekiyordu. Fakat Gürcü tarafı, Abhazya'nın kalan parçalarını da zaptetmeye çalıştı. O zaman, Abhaz birlikleri gönüllü kuvvetlerle birlikte 2 Ekim'de karşı saldırıya geçip, Gagra'yı, 6 Ekim'de de Rusya sınırına kadar bütün Kuzeybatı Abhazya'yı kurtardı. Gürcülerin “Mhedrioni”(C.Yoselyani) ve “Tetri Artsivi” (G.Karkaraşvili) müfrezeleri Gagra önlerinde bozguna uğratıldı. Bu olay, birçok yönden durumu değiştirmişti.

Abhazya silahlı kuvvetleri. 8 Ocak 1993 tarihinde Abhazya silahlı kuvvetlerinin başkumandanlığını V.Ardzinba üstlendi. Güç savaş koşulları bunu gerektiriyordu. Abhazya, savaşın ilerleyen safhalarında, bir deniz filosuna (küçük çevik botlar), hava kuvvetlerine (uçaklar, helikopterler, delta planetleri), zırhlı araçlara, topçuya, uçaksavarlara ve daha önce hayal bile edilemeyecek daha birçok şeye sahip olmuştu. Birçok silah, Gürcistan ordu birliklerinden ganimet olarak ele geçirilmişti.

Ermeni taburu (Mareşal Bagramyan taburu) hariç, Abhazya Silahlı Kuvvetleri'nde birliklerin milliyet esasına göre teşkili uygulamasının olmadığını belirtmek lazım.

Savaşın seyri. 26 Ekim 1992'de Oçamçıra şehrinin kurtarılması için bir hareket planlanmıştı, fakat aynen, Abhaz kuvvetlerinin Gumista cephesinin sol kesiminde 3 Kasım 1992 tarihinde yaptığı Şrom saldırısı gibi başarısızlıkla sonuçlandı. Bu hareketlar düşmanda panik yarattıysa de,

ABHAZYA TARİHİ

zafer için yalnızca kahramanlığın yetmeyeceği de anlaşıldı. Yine de, 30 Kasım'da Koçara köyünün kurtarılması gibi bazı başarılar da kazanılmıştı. Komutanlığını Aralık 1992'ten beri M.Kışmariya'nın yaptığı Doğu Cephesinin uzunluğu 80 km.ye ulaşmıştı. Gürcüler Kışmariya'nın öldürülmesi için büyük paralar vadedyorlardı.

Bununla beraber, cephenin Gumista kesiminde yapılan Ocak ve özellikle Mart saldırıları ağır bir başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Çok kayıp verilmişti. Savaş deneyimi, düşman cephesini tek bir stratejik yönde yarmanın yetersiz olduğunu kanıtlamıştı. Bu nedenle Abhazya askeri komutanlığı oyalayıcı askeri manevralarla (darbeler) kombine olarak bütün cephelerde eşzamanlı bir saldırıyı öngören bir hareket planı hazırladı. Bu planda, tıpkı M.S 6.yy'da Roma İmparatoru Jüstinyen'in yaptığı gibi "klisurlara", yani dağ geçitlerine ve boğazlara özel bir önem verilmiş, buralara büyük stratejik rol atfedilmişti.

Temmuz saldırısı. 2 Temmuz 1993 tarihinde Tamış köyüne yaklaşık 300 mevcutlu bir Abhaz birliği denizden çıkarma yapmaya başladı. Neticede, Gudauta'dan gelen çıkarma kuvvetleri ve Doğu Cephesi'nin birlikleri, Gürcü kuvvetlerinin Sohum'a sevkini yolunu kesti. İşte bu olay, zaferin müjdecisi idi.

Tamış'daki oyalama çıkarmasından sonra Abhaz kuvvetleri asıl darbeyi, düşmanın kuzeybatı kanadına vurdu. Temmuz saldırı operasyonu bütün cephelerde ilerliyordu. Şiddetli çarpışmalardan sonra Abhaz kuvvetleri Şrom köyünü ve stratejik önemdeki Tsugurovka ve Ahbyük tepelerini ele geçirdi. Diğer taraftan da Doğu Cephesi'ndeki hareketlenme düşmanın artık bombalayamadığı Tkvarçal şehrinin yükünü hafifletmişti.

Bununla beraber, Abhaz kuvvetlerinin Sohum'un kuzeybatı bölgesine yaptığı saldırıların durdurulması gerekmişti. Rusya'nın girişiyle, Gürcü kuvvetlerinin Abhazya'dan çıkarılmasını öngören üç taraflı Soçi Anlaşması imzalanmıştı. Fakat Gürcistan bu anlaşmayı görmezden geldi.

Muzaffer Eylül hücumu. Gürcü tarafının Soçi Anlaşması'na uymayacağını ortaya çıkmasından sonra, Abhazya Savunma Bakanı S.Sosnaliyev ve Genelkurmay Başkanı S.Dbar, yeni durumları da hesaba katarak Sohum'un kurtarılması ve düşman ordularının bozguna uğratılmasını hedefleyen bir hareket planı hazırladılar.

16 Eylül 1993 tarihinde Abhazya Silahlı Kuvvetleri, Doğu Cephesi kuvvetlerinin Sohum'daki düşman grubuna yardım gelmesini imkansız kılacak şekilde Oçamçira-Sohum yolunu kapatmasından sonra hücumla geçti.

ABHAZYA TARİHİ

Gumista Cephesi kuvvetleri, düşmanın derinlemesine kademelendirilmiş savunma hattını yardılar ve Sohum'daki düşman grubunu kuşattılar. Kısa sürede 12 bin kişilik Gürcü askeri gücü bozguna uğratıldı ve 27 Eylül'de Abhazya'nın başkenti Sohum kurtarıldı.

28 Eylül'de Gumista (Batı) Cephesi ve Doğu Cephesi'nin tarihi buluşması, Kodor köprüsü üzerinde gerçekleşti. 30 Eylül'de ise Abhaz ordusu İngur nehrine, Gürcistan devlet sınırına ulaştı ve köprüye Abhaz bayrağını dikti.

Savaşın trajik sonuçları. Gürcistan saldırısının ilk gününden itibaren başı-bozuk Gürcü askerleri insanlık suçu işlemeye başlamıştı; sivil halkı kurşuna diziyor, eziyet ve işkence ediyor, evleri ve köyleri yakıyor, yalnızca Abhazları değil, Ermenileri, Rusları, Rumları ve Yahudileri de katlediyorlardı. İşgal altındaki yerlerde etnik temizlik yapılıyordu.

Fiziksel imhanın yanında kültürel soykırım politikası da uygulanıyordu. Abhaz halkının tarihsel ve kültürel anıtları, müzeler ve kütüphaneler yok ediliyor, tiyatrolar, enstitüler, okullar, arşivler, üniversite yağmalanıyor ve yakılıyordu. Çok değerli folklor kayıtları, linguistik materyaller, tarihsel belgeler, nadide kitaplar ve el yazmaları yok ediliyordu.

Savaş sonucunda Abhazya büyük bir ekonomik zarara uğradı. Altyapı tesisleri, işletmeler, turistik tesisler, kamu ve özel binalar tahrip edildi. Abhazya'ya verilen ekonomik zarar 11 milyar dolardan fazladır.

Zafer kolay kazanılmadı. Kuzey Kafkasya'dan, Rusya'nın çeşitli bölgelerinden ve diasporadan gelen gönüllülerin de katılımıyla çokulusla hale gelen Abhazya Silahlı Kuvvetleri'nin üç binden fazla mensubu şehit oldu. Bunların arasında, Abhazlar, Ruslar, Ermeniler, Çeçenler, Kabartaylar, Adigeler, Asetinler, Abazinler, Almanlar, Ukraynalılar, Rumlar, Lazlar, Tatarlar, Karaçaylar, Yahudiler, Polonyalılar ve diğerleri, yani özgürlüğü ve adaleti savunan herkes vardı.

2. BÖLÜM

BAĞIMSIZ ABHAZYA'NIN İNŞASI

30 Eylül 1993'de kazandığı zaferle özgürlüğüne kavuşan Abhazya, yıllardır gaspedilmiş olan "bağımsız devlet" hakkını geri kazanmış oldu. 26 Kasım 1994 tarihinde Abhazya Parlamentosu, Abhazya'nın bağımsız ve egemen bir devlet olduğunu ilan eden yeni anayasayı kabul etti. Buna göre, devlet yönetimi, yasama, yürütme ve yargı erklerine ayrılmıştır.

Abhazya, kendi devlet sembolleri olan (bayrak, arma, milli marş) ve başkanlık sistemiyle yönetilen, resmi dili Abhazca olan bir cumhuriyettir.

ABHAZYA TARİHİ

Parlamento ilk devlet başkanı olarak Vladislav Ardzinba'yı seçti. 3 Ekim 1999 tarihindeki genel seçimde V.Ardzinba, Abhazya Cumhuriyeti Devlet Başkanlığı'na yeniden seçildi.

Vladislav Ardzinba, önce Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyeti (Parlamento) Başkanı ve daha sonra Abhazya Cumhuriyeti Devlet Başkanı olarak, Aralık 1990'dan Ocak 2005'e kadar Abhazya'yı yönetti. 14 Mayıs 1945'de Sohum'un Eşera köyünde doğdu. Orta okulu Eşera'da bitirdi. 1962-1966 yılları arasında Sohum Devlet Pedagoji Enstitüsü Tarih Fakültesi'ni ve Moskova'da SSCB Şarkiyat Enstitüsü'nü bitirdi. 1969-1988 yılları arasında Şarkiyat Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı; Küçük Asya'nın kadim halklarının, Hattiler ve Hititlerin tarihini, kültürünü, dini inanışlarını inceledi. 1985 yılında doktorasını aldı. 1987 yılında SSCB Şarkiyat Enstitüsü Eskişark ideolojisi ve kültürü sektörünün başkanlığını yaptı.

1988 yılında D.Gulya Abhaz Dili, Edebiyatı ve Tarihi Enstitüsü müdürlüğüne seçildi. Aynı yıl Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyeti'ne (Parlamento) ve 1989'da SSCB Yüksek Sovyeti'ne seçildi. SSCB Yüksek Sovyeti'nde Özerk Oluşumlar Komitesi Başkanı olarak görev yaptı. .

Abhazya tarihinin en zorlu döneminde, Aralık 1990'da, Abhazya ÖSSC Yüksek Sovyeti'ne başkan seçildi. Abhaz halkının en doğal hakkı olan kendi kaderini tayin hakkını gerçekleştirmeye yönelik politikaların savunucusu ve yürütücüsü oldu. SSCB'nin son yıllarında, Abhazya Yüksek Sovyeti Başkanı olarak, SSCB Federasyon Sovyeti'ne girdi.

14 Ağustos 1992'de Gürcistan'ın Abhazya'ya silahlı saldırısıyla birlikte, Dervlet Savunma Komitesi Başkanlığı'na getirildi. Abhazya halkı onun liderliğinde savaşı kazandı ve 30 Eylül 1993'de Gürcistan işgal kuvvetlerini Abhazya topraklarından söküp attı.

1994-1995 yıllarında Gürcü-Abhaz ihtilafının çözümüne yönelik olarak BM (Birleşmiş Milletler) himayesinde Rusya ve AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) aracılığıyla Cenevre, New York ve Haag'da yapılan barış görüşmelerinde Abhazya Delegasyonu'na başkanlık etti.

20 Kasım 1994 tarihinde parlamento tarafından Abhazya'nın ilk cumhurbaşkanı seçildi. 3 Ekim 1999 'da genel seçim sonucunda ikinci dönem başkanı seçildi. Ocak 2005 'e kadar görevde kaldı. Tarih profesörü, Abhazya Bilimler Akademisi ile Adige Bilimler Akademisi'nin aktif üyesiydi. Abhazya kahramanı. "Ahdz-Apşa" madalyası sahibi.

ABHAZYA TARİHİ

Zaferin kazanılmasında ve bağımsız devlet yapısının pekiştirilmesinde, Yüksek Sovyet'in, yani Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu'nun 1991-1996 yılları arasındaki milletvekilleri tarihi bir rol üstlenmişlerdir. Halk arasında "ilk parlamento" olarak adlandırılan bu parlamentoya Vladislav Ardzinba başkanlık yaptı. Çetin savaş öncesi ve savaş yıllarında E. Avidzba, N.Akaba, G.Alamiya, A.Ankvab, Z.Açba, V.Aşhatsava, S.Bagapş, D.Barganciya, V.Bganba, Y.Voronov, A.Guaramiya, V.Gurcua, O.Dameniya, K.Cincolia, S.Cincolia, V.Zantaria, A.Kakuyev, E.Kapba, V.Kvarçiya, L.Lakırba, İ.Lakoba, S.Lakoba, K.Ozgan, D.Pilia, D.Tarba, A.Topolyan, S.Şamba ve diğerleri bu kritik dönemde milletvekili olarak önemli rol oynadılar.

Abhazya halkı, 12 Ekim 1999 tarihinde yapılan referandumda, Abhazya'nın bağımsız bir devlet olduğunu kabul ve ilan etti.

BM'in himayesinde Rusya'nın aracılığı ve AGİT'in de katılımıyla Kasım 1993 tarihinden beri devam eden Gürcü-Abhaz barış görüşmelerinde çok önemli belgeler, özellikle 4 Nisan 1994 tarihli "Gürcü-Abhaz ihtilafının siyasi çözümüyle ilgili tedbirler hakkında tebliğ" imzalanmış durumdadır.

Barışı korumak için BDT'nun ve BM'in onayıyla görevlendirilen barış gücü sayesinde (bu barış gücünde esas olarak Rus askerleri ve BM barış gücü gözlemcileri görev almaktadır) 1994 Mayıs-Haziran aylarından beri Gürcistan ve Abhazya arasındaki fiili ateşkes sağlanabilmektedir. Gürcistan'a komşu olan Gal bölgesine mültecilerin geri dönüşü başlamıştır.

1994 Aralıkından 1999 Eylülüne kadar Abhazya halkı, dünyada eşine raslanmadık şekilde çok insafsız bir politik, ekonomik ve enformatif ambar-goya maruz kaldı. Bütün bunlara rağmen, ülkede kültür, bilim ve eğitim canlanmaya başladı. Abhazya Devlet Üniversitesi başta olmak üzere tüm eğitim kurumları, ressamların, yazarların, gazetecilerin, bestecilerin, mimarların sanat birlikleri yeniden faaliyete geçti. Abhazya Bilimler Akademisi kuruldu.

Televizyon ve radyo, gazeteler, dergiler, kitap basımı bağımsız olarak faaliyet göstermektedirler. Dans ve müzik grupları, çocuk müzik orkestraları, tiyatro temsilleri, sanat sergileri, gençlik festivalleri, yarışmalar çok popülerdir.

Çay, tütün üretimi yıldan yıla artmakta, Sohum, Pitsunda, Gagra turistik tesisleri canlanmakta, binlerce turist yeniden Novy Afon mağarasını, manastırını, Anakopya dağındaki kadim Abhaz başkentini, Ritsa gölünü ziyaret etmektedir.

1999 sonbaharından beri Rusya'nın Abhazya'ya dönük politikası da düzelmeye başlamıştır. Rusya yönetimi, ekonomik ilişkilerin normalleştirilmesi,

ABHAZYA TARİHİ

Abhazya vatandaşları için vizesiz giriş-çıkış uygulaması, isteyenlere Rusya vatandaşlığı verilmesi vb. pekçok olumlu adım atmıştır. Diğer taraftan Gürcistan, defalarca ateşkes anlaşmasını ihlal etmiş ve 1993 deki yenilginin rövanşını almaya yönelik nafîle bir çabayla son zamanlarda iki defa (Mayıs 1998 ve Erkim 2001), Abhazya topraklarına saldırmıştır.

(Türkçe Yayın Editörü'nün eki)

2008, bölgede daha büyük çaplı bir savaşın yaşandığı ve Abhazya'nın bağımsızlığının uluslararası tanınırlık kazandığı yıl oldu.

8 Ağustos'ta Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırısı ile başlayan yeni çatışma süreci, Rusya'nın doğrudan müdahalesi ile uluslararası boyut kazandı. Tarihe "5 gün savaşı" adıyla geçen Rusya müdahalesi, 13 Ağustos'ta Gürcistan'ın askeri gücünün kırılmasıyla sonuçlandı. Bu zaman zarfında, Abhazya Silahlı Kuvvetleri de, Gürcistan'ın "Osetya'ya saldırısının başarılı olması halinde Abhazya'ya da saldırmak üzere" Kodor boğazının yukarı bölgesinde hazır bulundurduğu askeri birliğine karşı operasyon başlattı, iki gün içinde bölge Gürcü askerlerinden temizlendi.

26 Ağustos 2008'de, dönemin Rusya Federasyonu Devlet Başkanı D. Medvedev, Rusya'nın, Abhazya'nın (ve Güney Osetya'nın) bağımsızlığını tanıdığını dünyaya ilan etti. Akabinde, BM üyesi devletlerden Nikaragua, Venezuela, Nauru, Vanuatu, Tuvalu da Abhazya'nın bağımsızlığını tanıdı. Uluslararası tanınma ile birlikte, Abhazya'nın 30 Eylül 1993'de kazandığı zaferle elde ettiği "de facto" (fiili) bağımsızlık, "de jure" (hukuki) nitelik kazandı. Böylece, uzun seneler siyasi ve hukuki hakları gaspedilmiş olan Abhazya, Abhaz halkının sarsılmaz iradesi, olağanüstü mücadelesi ve kardeş Kuzey Kafkas halklarının fedakar dayanışması sayesinde başarıya ulaşmış ve bağımsız bir cumhuriyet olarak tarih sahnesinde hakettiği yerini almış oldu.

Abhazya'yı zafere ve özgürlüğe kavuşturan lideri ve ilk devlet başkanı Vladislav Ardzınba 4 Mart 2010'da, Abhazya'nın bağımsızlığının tanınmasını sağlayan ikinci devlet başkanı Sergey Bagapş ise 29 Mayıs 2011'de hayatını kaybetti.

26 Ağustos 2011'de yapılan seçim sonunda, Aleksandr Ankva, Abhazya'nın üçüncü devlet başkanı oldu.

Yazar Viktor Yerofeyev'in (2006) dediği gibi, "Bugün Abhazya kendi geleceğini demokrasi, sivil toplum ve Avrupa değerlerinin canlandırılmasında görüyor."